

V Očovej sa narodil významný polyhistor a veľký duch Uhorska Slovak Marej BEL. Rázovitá obec v znamení kríža aj polmesiača

Jana UDLIHOVÁ – Foto: Štefan KACENA a archív autorky

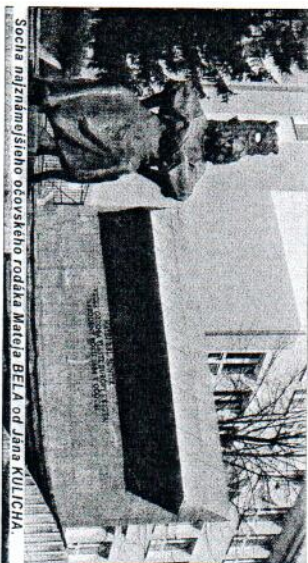
„Očová, Očová, veď si rozviečena, veru ťa nepreídem ani do večera.“ spieva sa v jednej z mnohých piesní o tejto obci v blízkosti Zvolena. Tak trochu je to aj pravda. Pravda, ale aj neuplynulosť, veď dve tisícky ľudí, ktoré tu dnes žijú, majú svoje nároky na bývanie aj infraštruktúru. Najmä v dnešných časoch. Možno je to náhoda, možno nie, no je nepochybne zaujímavé, že táto stará podpoľanška dedina prispela do galérie osobností Slovenska mnohými svojimi veľkými rodákmi. Čelne miesto zaujíma polyhistor a osvietenec európskeho formátu Matej BEL.

K ďalším známym Očovčanom patria básnik Ján Rob Ponican a husľový virtuóz a skladateľ Ján Berký-Mrenica. V očovských súradniciach sa však ocilo viac významných ľudí, ktorí prispeli k blihu ostatných. Koľkí už dnes na Slovensku vieme, kto to bol Ján Armat alebo ako je s obcou spojený Majster Pavol z Levoče...

■ OČOVSKÉ POKLADY

K skvostom Očovej nepochybne patrí kostol Všetkých Svätých. Bedli na kopei nad roztrúsenou obcou. V časoch tureckých výbojov a rákocovskom bezpréte a vari aj posledné útočisko. Gotický kostol so zakladmi zo 14. storočia bol a stále je opevnený. Dvorná sa možno dostať zástuhou niekoľkých obetvých ľudí, ktorí vám objekt ochotne ukážu a – zadarmo. Nám svätýňu predstavila mlá a ako sa neskor ukázalo aj veľmi zbehá pani Očovčianka. Táto skromná osoba zosiatvila publikáciu o tradícnej očovskej výšivke, ktorá zdoči možno všetky oltáre v kostole. Robí sa tzv. tupou hliou a ide o „obrátené Richelieu“.

Zvonka skromná sakrálna stavba skrýva na nevelkom priestore jedinečné poklady. Našu pozornosť upútal najmä drevený oltár nazorajúci skom alebo, azda lepšie povedané, Usnutie Panny Márie. Ide pravdepodobne o dielo chýbneho Majstra Pavla z Levoče. resp. o dielo z jeho dielne. Boho-rodička, apoštol a vobce celá scéna posobí tak, akoby postavy len na okamih usnuli, v prebehu minútky ožijú a budú pokračovať v pohybe. Nesmierne zručné je vtesaná do tohto oltára, živosti, ktorá vyúsťva z energie a umu majstra. A Majster Pavol svoj oltár aj podpísal, ako sa na skulioného majstra patrí. V dreve vytesaná a zlatom pokrytá úšnica, vyvorená z plášťov postáv, pretrvávajú veky a bude už navždy jeho podpisom a možno aj odkazom. Ze Stvoriteľ nás počuje

Socha najznámejšieho očovského rodáka Mateja BELA od Jána KULICHA

a vari že aj my máme počúvať jeden druhého. Bohorodky postčuje farba sička, mákú pas-telové farby naznačujú pozemskosť. Keď pridáme v správy čas, smešné líce z náprotivých okien pohľadá oltár a vy uvidíte kusok raja na zemi. Pod oltárom doslova svieľa krásne tabuľové maľby na dreve. Ich nežnosť a farbosť naznačuje, že ich musel urobiť nejaký slovenský žiak talianskych renesančných umelcov dvojtovcov. Z dielne Majstra Pavla z Levoče má pochádzať aj bočný oltár sv. Mikuláša a sv. Antona.

■ UDVUJÚCA RARITA

Blízko zvyškov prastarých nástenných gotických fresiek nás ohromila ďalšia rarita, ktorá nemá páru na celom Slovensku, a možno ani v Európe. Ide o náhrobnú dosku v stene, ktorá tu bola vsadená na pamiatku protitureckého bojovníka Jána Arnauta. Doska zo začiatku 16. storočia pochádza z roku 1599. A čím je táka jedinečná? Počas tureckej expanzie, ktorá, prirodzene, neobšla ani Očová, sa podľa legendy mladý fančiar v službach Osmanov ríše Arnaut zapísal do dievčiny z miest-neho zemanstého rodu Holecovcov. Aby si dievča získal, prešiel na stranu bráncov, čo Očovčanov a bojoval proti svojim. V bojoch padol. Nie-

ktorý z Holecovcov, možno i samotná dievčina, mu z vďaky dali vyhotoviť pamätnú tabuľu zo svätého mramoru. Do tabuľe je vyrytý latincky text: „Ille Mohammedicus Nati Genitoribus Arnaut Miles de gellionis ille Christus Tuus Postquam Praeta Reprorietus Milite Dignus gessit In Hoc Proscutor Pus et Ossa loco Mortu est placide A 1599 febr. 26.“ Preklad prezrádza: Tenlo, z mohamedánskych rodov pochádzajúci Arnaut, vojak gellického vojska, Kriste, stal sa tvojim vojakom, keďže preslavne vojaka činy pre Teba vykonal. Tu zložil telo a kosť. Pokojne zomrel 1599 26. februára.

Len na doplnenie: moji turecki priatelia ma s veľkým zaujímam pre túto vec oboznámili s tým, že slovo „Arnaut“ znamená po turecky Albánec, teda zdá sa, že nazval šio o jancičara, ktorý pravdepodobne pochádzal zo severných častí Albánska. Tie dži ešte do nastupu Everta Hodžu a jeho kresťanské. A tak mohol byť aj fančiar Arnaut (Arnauti) povodne kresťan. Iľosťný cíl mohol umocniť jeho stielci s byvalými suverenzami. Kto už dnes vie, ako to viedy naozaj bolo...

■ OZDOBA SLOVENSKA

V Očovej, ako sme spomenuli v úvode, sa narodil polyhistor a veľký duch Uhorska, náš rodák Matej Bel. Jeho životná socha sa nachádza prihodne medzi kostolom Všet-

Spravená v ríni kostolom

kých Svätých a očovskou základnou školou. V týchto miestach mal stáť rodny dom Mateja Bela, ktorý dnes už neexistuje. Socha sprítohmujúceho Bela s jeho typickým prírodným-čím sa postojom, Matej Bel nemá v Očovej vlastné múzeum, aj keď by si to hľadám aj zaslužil, zato mu však rodáci venovali niekoľko miestnosti v rámci národopisnej výstavky. Nachádza sa v prestavovanej budovy, kde kedysi očovski gazdovia pred sto rokmi začali družstevným spôsobom spracovávať ovčie mlieko.

Bel o sebe vyhlásil: „Lingua Slavica, natione Hungarica, eruditione Germanica“ – jazykom Slovak (Slovani), národom Uhor a vzdelaním Nemec (Germani). Je autorom výše pol slovký diel štúdií a článkov v latinčine, nemčine, maďarčine a biblické češtine. Zaoberal sa históriou, geografiou, národopisom, uhorskou literatúrou a kultúrou, jazykovedou, ekónomiou a prírodnými vedami. Aj keď rozdielnený a sprostovany osobitnú pozornosť venoval spôsobu ozdobu a vlastnosti Slovákov, pričom oceňoval najmä ich prirodzené nadanie a pracovitost.

Znovu v Očovej dnes ovplyvňuje najmä existencia Polnohospodárskeho družstva Očová 'ro, Fan Boh zapísal, aj v súčasnej situácii v slovenskom poľnohospodárstve tunjunge a dáva prítoku mnohým obyvateľom obce. Hoci, ako nám povedala pra-

Leťaci akrobati Očovski Batovia.

čovnícka ľahká družstva, skor prežívajú, v súčasnosti sa totiž podporujú malé polnohospodárske jednotky či samostatne hospodáriaci roľníci ako veľké celky. Družstvo sa zameriava na chov hovädzieho dobyčka a na ovčiarstvo, ktoré sa tu operiera o stáročnú tradíciu. Hoci salašníci u nás ruže nekvitnú, družstvo v Očovej si stále udržáva dva salaše, aj keď Batov treba ťahať ani doby so sivečkou, ba ani záujemcov o prácu v ovčiarstve niet.

■ BACOVIA NA NEBESIACH

V poľnohospodárskom družstve možno zapasť s nedostatkom batov, ale tých Očová predsa ľem má. A k tomu ešte akýsi Prvohrdný. Ide o členov aeroklubu Očovski Batovia. V blízkosti obce majú dokonca svoje letisko. Takto nazvaná letecká skupina bezmotového letenia tu vznikla ešte v roku 1981. Očovski Batovia absolvovali výše dvesto vystúpení v zahraničí. U nás možno výkony týchto šaradejnikov pachtieňa odhľadávať na leteckých dňoch, ktoré sa konajú každý rok na letisku v Slači. Názov si zvolili od silhaného očovského batu, ktorý podľa známej piesne narobil toľko problémov deviatnikým žandárom. V roku 1999 získala táto akrobatická letecká skupina český diplom (DIPLOME D'HONNEUR) medzinárodnej letárskej federácie FAI so sídlom vo švajčiarskom Lausanne za prínos v skupinovom letaní.

Starobylá obec Očová existuje minimálne od roku 1263, keď bola prvý raz spomenutá ako súčasť Zvolenského hradištného panstva, neskor Viglákšského panstva. V roku storočí sa o ňu pokúsil „polmesiac“ i kríz, boli burky, boje aj obdoba rastu a prosperity. Očová je tu stále a má naozaj čo ponúknuť svojim návštevníkom. Tých, ktorých neoslúvilo nič z vyššie opísaného, možno osloviť folklórny festival Očovská folklórna hrudá 2016, ktorý sa uskutoční v auguste tohto roku. Niž nech sa im tam pod Polanou darí!